

Vasile Mircea Zaberca, *Itinerar monografic Cornereva*, Ed. TIM, Reșița, 2012, 207 p.

Prezentul volum s-a dorit o întâlnire de suflet cu istoria și tradițiile uneia din cele mai mari comune ale județului Caraș-Severin, o întâlnire demarată din inițiativa unui fiu al comunei – Gheorghe Petru Balaci – și alcătuită prin strădania și munca de cercetare a istoricului Vasile Mircea Zaberca. Această incursiune monografică a presupus o abordare multidisciplinară, autorul operând cu informații de natură arheologică, istorică, geografică, etnografică, demografică, sociologică, economică sau cu date ce țin de știința administrației. Volumul a fost structurat în mai multe secțiuni, dedicate cadrului natural, istoricului localității, populației, Bisericii, școlii, precum și tradițiilor etnografice și ocupaționale ale comunei și ale oamenilor săi.

Un prim capitol al lucrării este dedicat *Cadrului natural*, cu intenția de a plasa în spațiul bănățean această așezare rurală, emblematică pentru arealul Banatului Montan. Identificarea ei în extremitatea estică a județului Caraș-Severin, în zona paralelei de 45°, în vecinătatea regiunii de interferență dintre Depresiunea Mehadia-Domașnea și Depresiunea Almăj, explică profilul unei localități de munte extrem de dispersată, compusă din 40 de sate, dintre care cele mai însemnate sunt Cornereva (reședința) și Bogâltin. Autorul constată că acest amplasament geografic situează comuna în climatul temperat-continental moderat, subtipul bănățean, cu nuanțe submediteraneene, de unde decurg o serie de specificități hidrografice, faunistice și de vegetație.

O secțiune amplă în economia volumului este dedicată *Istoricului localității*, un excurs bogat documentat, cu atât mai mult cu cât comuna Cornereva se dovedește a fi un spațiu cu dovezi neîntrerupte de locuire încă din paleolitic și până în zilele noastre. Conform rezultatelor cercetărilor arheologice consultate de autor, întreaga zonă a cunoscut de-a lungul timpului o constantă și intensă viețuire omenească, existând mărturii concludente atât pentru perioada antică, cât și pentru epocile mai apropiate. Cercetătorul realizează o analiză mai aprofundată din punct de vedere istoric începând cu perioada medievală, când mărturiile documentare localizează așezarea în cadrul banatului de Severin (inclus, la fel ca și întreg Banatul, de altfel, regatului maghiar), în cuprinsul districtului privilegiat al Mehadiiei. Nu trebuie

omisă nici prima atestare documentară a comunei, ce datează din anul 1518. În fapt, documentele epocii medievale atestă faptul că atât Cornereva cât și așezările învecinate au fost cuprinse în cadrul stăpânilor domeniiale ale mai multor familii nobile române bănățene: Deș de Timișel și Cerna (în secolul al XV-lea) sau Vaida, Fodor și Moise (în secolele XVI-XVII). La fel ca și întreg banatul de Caransebeș și Lugoj, așezarea a cunoscut de la mijlocul veacului al XVII-lea stăpânirea otomană, apoi cea habsburgică. Încorporarea ei începând cu anul 1718 în cadrul monarhiei imperiale austriece a marcat, după cum bine se observă în lucrare, desprinderea de trecutul medieval și integrarea într-o nouă formă de organizarea teritorial-administrativă de tip central-european, cu valențe de modernitate. Autorul subliniază în mod deosebit destinul așezării, inclusă de la mijlocul secolului al XVIII-lea și până în 1872 în structurile confiniere militare austriece, la început în cadrul Regimentului confiniar româno-ilir nr. 13, mai apoi în cadrul Regimentului de graniță româno-bănățean nr. 13 cu sediul la Caransebeș. Trecerea la administrația civilă a marcat pentru Cornereva cuprinderea sa în cadrul Comunității de avere a fostului regiment confiniar româno-bănățean nr. 13, o serie de locuitori de frunte ai așezării fiind cuprinși în calitate de primcodreni sau codreni în structurile de conducere ale acestei asociații. Potrivit cercetărilor reputatului istoric, comuna Cornereva și locuitorii săi și-au adus propriul aport în cadrul primului război mondial și, mai ales, în mișcarea de emancipare națională românească ce avea să culmineze în 1918 prin unirea tuturor provinciilor românești cu România. Emoționante ni se relevă a fi fost acțiunile organizate în decursul lunii noiembrie 1918 prin care locuitorii Cornerevei și-au manifestat deplinul atașament pentru idee de unire a Banatului cu România. Cursul istoriei derulate în veacul al XX-lea relevă o evoluție fluctuantă, influențată fără îndoială de schimbările de regim politic, cât și de modificările administrativ-teritoriale din perioada regatului României, a celui de-al doilea război mondial sau a regimului comunist.

Capitolul dedicat *Populației* comunei încearcă să reconstituie, pe baza datelor statistice, evoluția demografică a comunei Cornereva încă de la prima sa atestare documentară din anul 1518. Relativitatea datelor furnizate de documentele medievale este însă corectată de rigurozitatea statisticilor austriece, din 1718 recensămintele periodice realizate de autoritatea imperială habsburgică înlesnind istoricului V. M. Zaberca o prezentare cât mai exactă evoluției populației acestei așezări. Cercetarea demografică devine cu atât mai riguroasă pe parcursul secolului XX, cu cât autorul recurge la întocmirea unor tabele statistice pe baza informațiilor furnizate de Direcția de Statistică

a județului Caraș-Severin, informații care includ date inedite referitoare la cifrele furnizate de ultimul Recensământ al populației din 2010, ce urmează să fie publicate de Institutul Național de Statistică al României.

Componente esențiale ale vieții unei comunități, *Biserica și Școala* sunt la rândul lor tratate cu rigurozitate de istoricul V. M. Zaberca. În planul vieții spirituale tradiția ortodoxă se dovedește a fi adânc înrădăcinată în sufletul oamenilor zonei, încă din 1740 construindu-se la Cornereva o biserică de lemn, pentru ca în intervalul 1797-1805 să se ctorească un alt lăcaș de cult în stil baroc, de zid. Biserica, al cărui hram este „Adormirea Maicii Domnului”, a fost pictată de maestrul Gheorghe Baba și a cunoscut reparații succesive de-a lungul timpului. Inedită este o schiță-plan a bisericii din Cornereva întocmită în anul 1857, descoperită de cercetător în arhivele județului Caraș-Severin și introdusă printre anexele volumului de față. În ceea ce privește învățământul școlar, autorul remarcă faptul că succesiunea de înființări ale unor unități militare de graniță de către autoritățile imperiale habsburgice a avut consecințe sociale importante pentru populația românească din Banatul montan. Astfel, documentele atestă faptul că prima școală din Cornereva a fost fondată în anul 1774, în timp ce la Bogâltin prima școală a fost inaugurată în 1781. Din acel moment, tradiția învățământului școlar a fost neîntreruptă în cadrul comunei Cornereva, cunoscând fluctuațiile vremii și ale evoluției demografice a localităților din componența ei.

În sfârșit, o ultimă secțiune a fost dedicată de autor Tradițiilor, etnografiei, folclorului și ocupațiilor ce au însoțit de-a lungul timpului viața cotidiană a locuitorilor comunei Cornereva. Astfel, au intrat în sfera de interes a cercetării tipologia așezărilor rurale din această zonă montană, arhitectura locuințelor (specifică peisajului montan bănățean), ocupațiile tradiționale, portul și cântul popular, sărbătorile și obiceiurile adânc înrădăcinate în datina și tradiția comunei. De referință s-a constituit în timp Festivalul național-concurs „Mariana Drăghicescu”, organizat în memoria uneia din vocile de aur ale cântului popular bănățean, festival ce a debutat în anul 1998 și a ajuns astăzi la a X-a ediție.

Pentru a întregi argumentația lucrării, istoricul V. M. Zaberca atașează cercetării sale o consistentă Anexă ce cuprinde în principal documente din arhivă județeană, parohială sau a primăriei referitoare la viața bisericească, la activitatea școlară din comună, la acțiunile politico-naționale desfășurate în preajma Marii Uniri din 1918, precum și documente care edifică numeroasele modificări de organizare administrativ-teritorială care au afectat comuna în

decursul timpului. Nu lipsesc nici imaginile fotografice, ilustrative pentru trecutul și prezentul acestei embelmatice așezări comunale a județului Caraș-Severin.

În consecință, lucrarea de față se constituie ca o cercetare extrem de valoroasă, condusă cu acribie și rigoare științifică de reputatul istoric Vasile Mircea Zaberca. Potrivit viziunii autorului, demersul de față s-a focalizat în jurul unei așezări de munte privită ca o „definiție a județului Caraș-Severin”, rezultatul fiind o frescă policromă a timpului scurs care, în același timp, ambiționează să fie și „o fereastră deschisă spre viitor”. Este o restituire a trecutului unei comunități realizată prin condeiul specialistului, dar și prin inefabilul atașament al unui băănățean față de spațiul istoric al Banatului Montan.

Ligia Boldea